

АКТУАЛЬНІ ПИТАННЯ ЗАПОБІГАННЯ І ПРОТИДІЇ ПРАВОПОРУШЕННЯМ: КРИМІНАЛЬНО-ПРОЦЕСУАЛЬНІ ТА КРИМІНАЛІСТИЧНІ АСПЕКТИ

УДК 341.44:343.343.5

DOI <https://doi.org/10.32782/2078-3566-2024-3-20>

Василь БЕРЕЗНЯК[©]

доктор юридичних наук,
старший науковий співробітник
(Дніпровський державний університет внутрішніх справ,
м. Дніпро, Україна)

ЕКСТРАДИЦІЯ ОСІБ, ЯКІ УХИЛЯЮТЬСЯ ВІД ПРИЗОВУ НА ВІЙСЬКОВУ СЛУЖБУ ПІД ЧАС МОБІЛІЗАЦІЇ, НА ОСОБЛИВИЙ ПЕРІОД, НА ВІЙСЬКОВУ СЛУЖБУ ЗА ПРИЗОВОМ ОСІБ ІЗ ЧИСЛА РЕЗЕРВІСТІВ В ОСОБЛИВИЙ ПЕРІОД

Наукова стаття присвячена дослідженню інституту екстрадиції через призму введення на території України воєнного стану, що зумовило актуальність її застосування до осіб, які ухиляються від призову на військову службу під час мобілізації, на особливий період, на військову службу за призовом осіб із числа резервістів в особливий період, зокрема в контексті правового регулювання й міжнародного співробітництва в кримінальному судочинстві. Будь-яка держава зацікавлена в запобіганні кримінальним правопорушенням, скоєним на її території, і припиненні їх, доведенні вини й покаранні винних, незалежно від того де вони переховуються. Водночас зростає число спроб осіб, які вчинили кримінальне правопорушення, сховатися в інших країнах. Ця тенденція зумовлює те, що держава починає працювати в напрямі більш тісної співпраці в боротьбі зі злочинністю й укладення безлічі міжнародних договорів і двосторонніх угод про екстрадицію, число яких з кожним роком збільшується. Водночас важливим завданням є забезпечення необхідного балансу між інтересами держави під час вирішення проблеми екстрадиції та правами тих, хто отримує екстрадицію. Автор виокремив низку нормативно-правових актів, що визначають особливості досліджуваної процедури й повноваження органів влади щодо видачі особи, яка вчинила кримінальне правопорушення, а саме: Кримінальний кодекс України (далі – КК України), Кримінальний процесуальний кодекс України (далі – КПК України), Конвенцію про правову допомогу і правові відносини в цивільних, сімейних і кримінальних справах, Європейську конвенцію про видачу правопорушників, Конвенцію про захист прав людини й основоположних свобод, Конвенцію про статус біженців. Результатом аналізу нормативно-правової бази, яка лягла в основу наукового дослідження, є ґрунтовні висновки, які, своєю чергою, підкреслюють неможливість її проведення за ст. 336 КК України, що пояснюється положеннями Конвенції про статус біженців, шляхом реалізації принципу невислання; необхідність установлення особи кожного, хто покинув територію України під час запровадження воєнного стану, а також виявлення підстав виїзду за межі країни; наявність статусу підозрюваного або обвинуваченого в учиненні кримінального правопорушення за ст. 336 КК України; докази, що підтверджують вину особи, яка вчинила кримінальне правопорушення (якщо щодо особи, яка ухиляється, винесено вирок); направлення запиту про видачу особи через іноземний компетентний орган та ухвалення рішення про екстрадицію іноземним судом. У зв'язку з цим це можливо тільки в теорії, причому щодо вузького й незначного кола співвітчизників, оскільки фактична реалізація її є досить складною і вимагає значних

© В. Березняк, 2024

ORCID iD: <https://orcid.org/0000-0001-5690-4736>

витрат часу й зусиль. Через це екстрадиція для таких осіб можлива, наприклад, за такі кримінальні правопорушення, як використання підробленої довідки або незаконний перетин кордону. Окрім цього, визначено, що особливості екстрадиції, які формувалися століттями, слугують важливою формою взаємодопомоги державі в боротьбі зі злочинністю й забезпечення невідворотності покарання осіб, які переходять від правосуддя. Відповідно, різнобічне дослідження цього інституту сприятиме зміцненню співробітництва між державами, однак із попередньою адаптацією такої процедури до сучасних реалій.

Ключові слова: ухилення, екстрадиція, видача осіб, міжнародне співробітництво, запит, процедура видачі осіб, воєнний стан в Україні.

Постановка проблеми. Проблема дотримання прав людини як невід’ємний складник для будь-якої демократичної та правової держави завжди хвилювала філософів, науковців і юристів. Принагідно маємо зауважити, що це питання не втратить своєї актуальності з урахуванням стрімкого розвитку економічних, політичних, правових та інших відносин між Україною та зарубіжними державами, а це, своєю чергою, диктує необхідність оновлення законодавства, у тому числі й кримінального процесуального. Так, однією з найбільш реалізованих процесуальних форм міжнародного співробітництва є екстрадиція. Підтвердженням цього є значна кількість зобов’язань, узятих на себе державами, щодо її здійснення шляхом ратифікації відповідних нормативно-правових актів про видачу правопорушників і законодавчого визначення процесуальних аспектів її проведення на рівні держав. Утім наявність систематичних непорозумінь серед сторін, між якими проводиться екстрадиція, і значна кількість умовностей зумовлюють її нестабільність. Проте із запровадженням правового режиму воєнного стану, який запроваджено на території України після початку повномасштабного вторгнення РФ, досліджуване питання набуло особливої актуальності. Однак ускладнення її реалізації пояснюється існуванням національних особливостей її проведення, що відображено у відповідних нормативно-правових актах кожної країни. У зв’язку з цим гарантування захисту прав осіб, які підлягають екстрадиції, має важливе теоретичне й практичне значення з урахуванням факту ухилення від призову на військову службу під час мобілізації на особливий період, на військову службу за призовом осіб із числа резервістів в особливий період, зокрема тих, хто перебуває за кордоном.

Аналіз останніх досліджень. Окремі питання проведення екстрадиції були предметом наукової розвідки значної кількості вчених, серед яких варто виокремити таких як О. Бандурка, Г. Гавриш, Ю. Гурджа, В. Ємельянов, В. Іващенко, А. Іщенко, М. Корнієнко, Д. Лещенко, Л. Лобойко, В. Лукашевич, Є. Лук’янчиков, В. Малярєнко, С. Михєєнко, П. Назаренко, С. Нєстерєнко, В. Нор, І. Озерський, М. Пашковський, Д. Письменний, В. Тертишник, Ю. Черноус, С. Чернявський, В. Шибіко, С. Яценко й інші. Убачається, що дослідження інституту екстрадиції становить інтерес для представників різних галузей юридичної науки, що є виправданим і доречним, оскільки ретельне вивчення цього інституту ґрунтується тільки на комплексному підході в силу особливостей виникнення, витоків і правової природи екстрадиції.

Метою статті є дослідження правової природи процедури «екстрадиції», розгляд її особливостей, які закріплені на міжнародному й національному рівнях, урахування дії осіб, які ухиляються від призову на військову службу під час мобілізації, на особливий період, на військову службу за призовом, осіб із числа резервістів в особливий період, як наслідок визначення проблемних питань, пов’язаних із їх видачею та гарантіями забезпечення прав і свобод людини під час здійснення екстрадиції.

Виклад основного матеріалу. Останнім часом вітчизняний інформаційний простір наповнився новинами про екстрадицію українців призовного віку, які незаконно залишили територію України під час воєнного стану й продовжують перебувати за кордоном, так званих осіб, які ухиляються від призову на військову службу під час мобілізації, на особливий період, на військову службу за призовом осіб із числа резервістів в особливий період.

Визначення дефініції «екстрадиція» передбачено як на національному, так і міжнародному рівнях у відповідних нормативно-правових актах. Так, згідно зі ст. 541 КПК України, «екстрадиція – це видача особи державі, компетентними органами якої ця особа розшукується для притягнення до кримінальної відповідальності або виконання вироку» [2]. Варто наголосити, що процедура екстрадиції включає такі етапи:

- направлення офіційного звернення про встановлення місцезнаходження суб'єкта екстрадиції на території держави, від якої запитується видача, і передачу такої особи;
- виявлення обставин, що можуть перешкоджати видачі;
- ухвалення рішення за запитом;
- фактична передача таких осіб під юрисдикцію запитуючої держави.

Із цього вбачається, що така процедура є досить складною і не може бути здійснена виключно за клопотанням до виконуючої сторони, яка здійснює екстрадицію. У зв'язку з цим, щоб подати запит про видачу правопорушника на територію України, необхідно виконати такі умови:

- проти особи має бути розпочато кримінальне провадження;
- кримінальне правопорушення, що інкримінується підозрюваному, карається позбавленням волі на строк не менше одного року, а невідбутий термін покарання становить не менше чотирьох місяців [8, с. 25–26].

Тобто екстрадиція можлива лише в рамках кримінального провадження. Зокрема, особа має бути суб'єктом досудового розслідування відповідно до КПК України. Проте перед тим, як звернутися із запитом про екстрадицію, компетентні органи повинні вжити всіх необхідних заходів для розшуку й установлення місцезнаходження осіб, які ухилилися від призову на військову службу під час мобілізації, на особливий період, на військову службу за призовом осіб із числа резервістів в особливий період [7].

З огляду на ст. 1 Європейської конвенції про видачу правопорушників, варто зауважити, що договірні сторони зобов'язуються відповідно до умов, викладених у цій Конвенції, видавати один одному осіб, обвинувачених компетентними органами запитуючої сторони в учиненні злочину або призначених цими органами для виконання вироку або постанови про взяття під варту [4].

Тобто як у КПК України, так і у вищезгаданій Конвенції мова йде про одне й те саме поняття, однак у Конвенції не вказано самого терміна «екстрадиція», натомість у ній уживається поняття «видача особи». Аналізуючи змістові складники визначення, варто відзначити, що в обох документах сутність поняття зводиться до видачі особи запитуваній державі для кримінального переслідування або виконання судового вироку.

З приводу доктринального визначення, то у вузькому значенні – це синонім поняття «видача особи з метою притягнення до кримінальної відповідальності або виконання вироку», а в широкому – під екстрадицією варто розглядати узагальнене поняття, яким окреслюється, окрім видачі для кримінального переслідування осіб, і суміжні з нею підінститути, такі як передача осіб до міжнародних судових органів і передача осіб з метою відбування покарання.

Відповідно до положень КПК України, на стадії досудового розслідування органом, який направляє запит про видачу, є Генеральний прокуратор, а на стадії судового провадження або виконання вироку таким органом є Міністерство юстиції України [2]. Це ті органи, які звертаються із запитом про екстрадицію в іноземні компетентні органи, розглядаючи аналогічні запити з-за кордону, перевіряючи це на предмет екстрадиції, і здійснюють прийом і передачу особи, щодо якої прийнято рішення про екстрадицію. Крім того, на етапі досудового розслідування особа повинна бути належним чином повідомлена про підозру в учиненні нею кримінального правопорушення. Із цього випливає, що неможливо вручити повістки слідчим чи прокурорам тим, хто не перебуває в Україні, або щодо тих осіб, до яких почалося досудове розслідування вже після того, як вони

покинули територію України. У цьому контексті практично неможливо отримати запит про екстрадицію на стадії досудового розслідування. Водночас не варто забувати про наявність договірних відносин у сфері права з державою перебування таких осіб.

Тобто фактично кримінальне провадження можливе як мінімум у двох варіантах: використання підробленої довідки (ст. 358 КК України) або за пропозицію, обіцянку чи надання неправомірної вигоди службовій особі (ст. 369 КК України) [1].

Водночас притягнення до відповідальності тих, хто перетнув кордон за «купленими» документами й уникнув мобілізації в Україні, має певні складності. Ідеться про доведення факту або використання підробленого документа, на підставі якого відбувся виїзд. Наприклад, довідка ВЛК, МСЕК (щодо інвалідності), довідок від міністерств щодо участі в культурних чи освітніх проєктах або ж, власне, доведення незаконності перетину державного кордону. Утім не варто забувати про те, що Україна – демократична держава, яка діє на принципах презумпції невинуватості й індивідуальної відповідальності. На практиці це означає, що українські правоохоронні органи повинні спочатку ініціювати провадження щодо притягнення осіб до кримінальної відповідальності за порушення закону, яке, на думку правоохоронних органів, має бути доведено, а саме: а) відкриття кримінального провадження, наприклад, за фактом підробки документів, які були підставою для перетину кордону України, або за фактом учинення корупційного правопорушення й отримання «незаконних» документів за гроші чи іншу вигоду; б) установлення осіб, які використовували документи для виїзду з країни, й осіб, які видавали такі документи, а також осіб, уповноважених видавати такі документи; в) ініціювання збору відповідних доказів у кримінальному провадженні проти осіб, які використали документи для виїзду з країни, і проти осіб, уповноважених видавати такі документи; г) повідомлення їм про підозру в учиненні кримінального правопорушення. Усе вищезазначене є передумовами для притягнення до кримінальної відповідальності. Проте, навіть якщо досудове розслідування проведено якісно, залишається питання, що робити далі, якщо «правопорушник» перебуває за межами України, а юрисдикція правоохоронних органів поширюється лише на територію України. Із цього випливає, що ми знову повертаємося до процедури екстрадиції, але остаточне рішення про екстрадицію або невидачу людини в іншу країну ухвалює суд, а суди ЄС не керуються політичними міркуваннями й дуже часто стають на бік мігрантів, навіть нелегалів, якщо вони доводять, що екстрадиція становить для них невинуватуну загрозу.

При цьому, щоб передати справу до суду, також необхідно дотримати низку умов, які вимагають значних ресурсів і часу, що не гарантує результату. Так, після отримання запиту про екстрадицію суд країни, у якій особа безпосередньо перебуває, вирішує, чи відбудеться її видача. Процедура затримання також може проводитися до цієї процедури. Це потребує залучення правоохоронних і судових органів обох країн. При цьому процедура доказування лежить на правоохоронних органах України. Крім того, на стадії досудового розслідування має бути доведено, що особа не з'явилася без поважних причин за викликом органів слідства або прокуратури.

Тобто, щоб навіть почати процедуру, українські правоохоронці мають щодо кожної особи відкрити справу, зібрати докази й оголосити підозру, а отримання запиту про екстрадицію на стадії досудового розслідування є практично неможливим, оскільки органи досудового розслідування не можуть вручити такій особі повістку про виклик до суду. Наприклад, згідно з Європейською конвенцією про видачу правопорушників, екстрадиція може бути застосована тільки до тих, у кого є офіційна підозра в учиненні злочину.

Крім того, злочин має бути досить серйозним, щоб притягнути особу до відповідальності у вигляді позбавлення волі строком не менше одного року. І першочерговим залишається те, що покарання за це діяння на законодавчому рівні має передбачатися у двох країнах, тобто в Україні й у державах ЄС, де перебуває особа. Однак наголошуємо, що більшість спроб незаконного перетину кордону вважається адміністративними

правопорушеннями за ст. 204-1 Кодексу України про адміністративні правопорушення, якщо це не пов'язано з кримінально-протиправною діяльністю [9]. На підтвердження цього інформаційно-дослідницький центр Верховної Ради України вже провів дослідження законодавства країн ЄС із цього питання, цей документ наочно показує, що, як правило, незаконний перетин кордону без обтяжуючих обставин не тягне за собою кримінальної відповідальності. Також, за позицією держав, в'їзд українських чоловіків, як правило, є законним, багато з них уже мають захищений статус у рамках механізму тимчасового захисту [10].

Однак навіть якщо Україні вдасться довести в усіх випадках супутні звинувачення, про які йшлося вище, це все одно буде неможливо, тому що наші співвітчизники, які покинули Україну, отримали статус біженця або внутрішньо переміщеної особи, а держави, які приймають осіб, що отримали такий статус, гарантують їм певний комплекс заходів безпеки, у тому числі гарантію того, що вони не будуть видані Україні під час бойових дій. Особи, яким надано політичний притулок відповідно до Конвенції про статус біженців, не підлягають екстрадиції [6].

Це можна резюмувати однією фразою: якщо Україна вирішить порушити справи й направити запит про екстрадицію, то в більшості випадків у Європейського суду є підстави вважати, що вищезазначені умови екстрадиції не дотримані.

Офіційні представники низки європейських країн уже висловили позицію, що українці, які не перебувають на їхній території й виїхали за межі України у зв'язку з військовими діями, не будуть передані компетентним органам України, до них належить Угорщина, Фінляндія, Австрія, Чехія, Німеччина, Польща. Однак незрозуміло, кого це стосуватиметься й чи включатиме це тих, хто вчинив злочини на території України виключно з метою уникнення мобілізації.

Іншою проблемою є величезні витрати, пов'язані із цією процедурою. На думку парламентарів, ця процедура може здатися відносно простою, що не відповідає дійсності, адже екстрадиція – це складна й бюрократична процедура, що вимагає величезної кількості документації на кожну особу. Значною залишається кількість українських чоловіків, які виїхали за кордон, щоб сховатися від мобілізації. З іншого боку, жодна країна ЄС, напевно, не має досвіду роботи з тисячами запитів на екстрадицію водночас. У відомствах, що займаються міжнародним співробітництвом правоохоронних органів, не вистачає персоналу, а також місць у слідчих ізоляторах для екстрадиції та арешту. Крім того, у разі задоволення запиту на екстрадицію передача цих осіб в Україну сама по собі є досить дорогою, особливо якщо вона не стосується сусідніх країн, які межують з Україною. Усе це ставить під сумнів реальність видачі Україні великої кількості громадян, які втекли від мобілізації в умовах воєнного стану, навіть якщо суто теоретично суд погодиться їх видати. І тим більше безглуздо ініціювати таку ресурсоємну процедуру, якщо всі заздалегідь знають, що суд відмовить у видачі.

Висновок. Отже, з огляду на всю складність процедури екстрадиції, проведення її за ст. 336 КК України, що пояснюється положеннями Конвенції про статус біженців, шляхом реалізації принципу невислання, передбачає необхідність установа особи кожного, хто покинув територію України під час запровадження воєнного стану, а також виявлення підстав виїзду за межі країни; наявності статусу підозрюваного або обвинуваченого в учиненні кримінального правопорушення за ст. 336 КК України; докази, що підтверджують вину особи, яка вчинила кримінальне правопорушення (якщо щодо особи, яка ухиляється винесено вирок); направлення запиту про видачу особи через іноземний компетентний орган та ухвалення рішення про екстрадицію іноземним судом. У зв'язку з цим це можливо тільки в теорії, причому у відносно дуже вузькому й незначному колі співвітчизників, оскільки фактична реалізація її є дуже складною і вимагає значних витрат часу й зусиль. Голослівне висловлювання парламентарів про масовість екстрадиції всіх «ухилянтів», які

незаконно переходять за кордоном задля уникнення мобілізації на території України, є ні що інше, як маніпулятивне висловлювання. Реалізація його на практиці є вкрай складною й такою, що потребує часу та зусиль, тому можливо лише в теорії та щодо дуже вузького кола наших співвітчизників. Утім, як складеться подальша доля «ухилянтів-утікачів» і які реальні наслідки їх очікують, покаже тільки час.

Список використаних джерел

1. Кримінальний кодекс України від 05.04.2001. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2341-14/print> (дата звернення: 09.06.2024).
2. Кримінальний процесуальний кодекс України від 13.04.2012. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/card/4651-17/conv> (дата звернення: 09.06.2024).
3. Конвенція про правову допомогу та правові відносини у цивільних, сімейних та кримінальних справах від 22.01.1993. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/997_009#Text (дата звернення: 09.06.2024).
4. Європейська конвенція про видачу правопорушників від 13.12.1957. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_033#Text (дата звернення: 09.06.2024).
5. Конвенція про захист прав людини й основоположних свобод від 04.11.1950. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_004#Text/ (дата звернення: 09.06.2024).
6. Конвенція про статус біженців (укр./рос.) : Конвенція Орг. Об'єдн. Націй від 28.07.1951, станом на 10.01.2002. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_011#Text (дата звернення: 09.06.2024).
7. Березняк В.С., Людвік В.Д. Злочини міжнародного характеру, що передбачають екстрадицію особи, яка переходить від слідства та суду. *Науковий вісник Дніпропетровського державного університету внутрішніх справ*. 2017. № 3 (87). С. 180–190.
8. Порядок направлення запитів з надання міжнародної правової допомоги у кримінальному провадженні : методичні рекомендації / В.М. Федченко та ін. Дніпро : ДДУВС, 2017. 44 с.
9. Кодекс України про адміністративні правопорушення від 07.12.1984. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/80731-10> (дата звернення: 09.06.2024).
10. Огляд європейського законодавства щодо відповідальності за незаконний перетин державного кордону : інформаційна довідка, підготовлена Європейським інформаційно-дослідницьким центром на запит народного депутата України. URL: <https://infocenter.rada.gov.ua/uploads/documents/29263.pdf> (дата звернення: 09.06.2024).

Надійшла до редакції 02.09.2024

Прийнято до опублікування 26.09.2024

References

1. Kryminal'nyy kodeks Ukrayiny vid 05.04.2001 [Criminal Code of Ukraine of April 5, 2001]. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2341-14/print> (access date: 09.06.2024).
2. Kryminal'nyy protsesual'nyy kodeks Ukrayiny vid 13.04.2012 [Criminal Procedure Code of Ukraine of April 13, 2012]. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/card/4651-17/conv> (access date: 09.06.2024).
3. Konventsiya pro pravovu dopomohu ta pravovi vidnosyny u tsyvil'nykh, simeynykh ta kryminal'nykh spravakh vid 22.01.1993 [Convention on legal assistance and legal relations in civil, family and criminal cases of January 22, 1993]. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/997_009#Text (access date: 09.06.2024).
4. Yevropeys'ka konventsiya pro vydachu pravoporushnykiv vid 13.12.1957 [European Convention on Extradition of Offenders of December 13, 1957]. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_033#Text (access date: 09.06.2024).
5. Konventsiya pro zakhyst prav lyudyny i osnovopolozhnykh svobod vid 04.11.1950 [Convention on the Protection of Human Rights and Fundamental Freedoms of November 4, 1950]. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_004#Text/ (access date: 09.06.2024).
6. Konventsiya pro status bizhentsiv (ukr/ros) : Konventsiya Orh. Ob'yedn. Natsiy vid 28.07.1951: stanom na 10 sich. 2002 r. [Convention on the Status of Refugees (Ukrainian/Russian): United Nations Convention of July 28, 1951: as of January 10, 2002]. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_011#Text (access date: 09.06.2024).

7. Berezhnyak, V.S., Lyudvik, V.D. (2017) Zlochyny mizhnarodnoho kharakteru, shcho peredbachayut' ekstradytsiyu osoby, yaka perekhovuyet'sya vid slidstva ta sudu [Crimes of an international nature involving the extradition of a person who is avoiding from the investigation and the court]. *Naukovyy visnyk Dnipropetrovs'koho derzhavnoho universytetu vnutrishnikh sprav*, № 3 (87), pp. 180–190.

8. Poryadok napravlennya zapytiv z nadannya mizhnarodnoyi pravovoyi dopomohy u kryminal'nomu provadzhenni [Procedure for sending requests for international legal assistance in criminal proceedings] : metod. rek. / V.M. Fedchenko ta in. Dnipro : DDUVS, 2017. 44 p.

9. Kodeks Ukrainy pro administratyvni pravoporushennya vid 07.12.1984 [Code of Ukraine on Administrative Offenses of December, 1984]. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/80731-10> (access date: 09.06.2024).

10. Ohlyad yevropeys'koho zakonodavstva shchodo vidpovidal'nosti za nezakonnyy peretyn derzhavnoho kordonu [Review of European legislation on liability for illegal crossing of the state border]. Informatsiyna dovidka, pidhotovlena Yevropeys'kym informatsiyno-doslidnyts'kym tsentrom na zapyt narodnoho deputata Ukrainy. URL: <https://infocenter.rada.gov.ua/uploads/documents/29263.pdf> (data zvernennya: 09.06.2024)

ABSTRACT

Vasyl Berezhniak. Extradition of persons who evade conscription for military service during mobilization, for a special period, for military service during conscription of persons among reservists for a special period.

The article deals with study of the institute of extradition through the prism of the introduction of martial law in Ukraine, which has led to the relevance of its application to persons evading military service during mobilization, for a special period, for military service by conscription of persons from among reservists during a special period, in particular in the context of legal regulation and international cooperation in criminal proceedings. Any state is interested in preventing and suppressing criminal offenses committed on its territory, proving guilt and punishing the perpetrators, regardless of where they are hiding. At the same time, the number of attempts by perpetrators of criminal offenses to hide in other countries is growing. This trend has led the state to work towards closer cooperation in the fight against crime and the conclusion of numerous international treaties and bilateral extradition agreements, the number of which is increasing every year. At the same time, an important task is to ensure the necessary balance between the interests of the State in solving the extradition problem and the rights of those who are extradited. The author identifies a number of legal acts which define the peculiarities of the procedure under study and the powers of the authorities to extradite a person who has committed a criminal offense, namely: The Criminal Code of Ukraine, the Code of Criminal Procedure of Ukraine, the Convention on Legal Assistance and Legal Relations in Civil, Family and Criminal Matters, the European Convention on Extradition, and the Convention for the Protection of Human Rights and Fundamental Freedoms. The analysis of the regulatory framework which formed the basis of the scientific research resulted in substantial conclusions which, in turn, emphasize the impossibility of its implementation under Article 336 of the Criminal Code of Ukraine, which is explained by the provisions of the Convention relating to the Status of Refugees, by implementing the principle of non-refoulement; in order to bring persons to justice and extradite them under Article 336 of the Criminal Code of Ukraine, it is necessary to establish the identity of each person, to identify the grounds for leaving Ukraine; the status of a suspect or accused of committing this criminal offense; proof. In this regard, it is possible only in theory, and in a relatively narrow and insignificant circle of compatriots, since its actual implementation is very complicated and requires significant time and effort. For this reason, extradition for such persons is possible for the use of a false certificate or for illegal border crossing. In addition, it is determined that the peculiarities of extradition, which have been formed over the centuries, serve as an important form of mutual assistance of the state in the fight against crime and ensure the inevitability of punishment for fugitives from justice. Accordingly, a comprehensive study of this institution will help to strengthen cooperation between states, but with a preliminary adaptation of this procedure to modern realities.

Key words: evasion, extradition, issuance of persons, international cooperation, request, extradition procedure, martial law in Ukraine.